

Stage 5

2e EDITIE

Inhoud

HOOFDSTUK 1	Rechten en plichten als werknemer	2
HOOFDSTUK 2	Werk en privéleven	16
HOOFDSTUK 3	Belangrijke gesprekken op het werk	26
HOOFDSTUK 4	Vakbonden, cao en sociale verzekeringen	34
HOOFDSTUK 5	Werk dat bij jou past	49
HOOFDSTUK 6	Op zoek naar werk	61
HOOFDSTUK 7	Eindopdracht	73

HOOFDSTUK 1

Rechten en plichten als werknemer

Dit leer je dit hoofdstuk.

1.	Je kunt uitleggen wat een arbeidscontract is en wat daarin hoort te staan.
2.	Je kunt uitleggen wat de rechten en plichten zijn van een werknemer.
3.	Je kunt uitleggen wat de rechten en plichten zijn van een werkgever.
4.	Je kunt een loonstrookje lezen en begrijpen.

OPDRACHT 1

Schrijf een voorbeeld op van een plicht op het werk.

Schrijf een voorbeeld op van een recht op het werk.

RECHTEN EN PLICHTEN

Als je een baan hebt, ben je een **werknemer**.

Een werknemer heeft **rechten** en **plichten**.

Een plicht is iets wat je moet doen. Een recht is iets wat je mag. Of wat jou toekomt.

Rechten zijn bijvoorbeeld:

- recht op pauze
- recht op veilige werkkleding
- recht op vakantiedagen.
- recht op het minimumloon dat bij jouw leeftijd hoort.

Een belangrijke plicht is dat je je als een goed werknemer gedraagt.

Dat betekent:

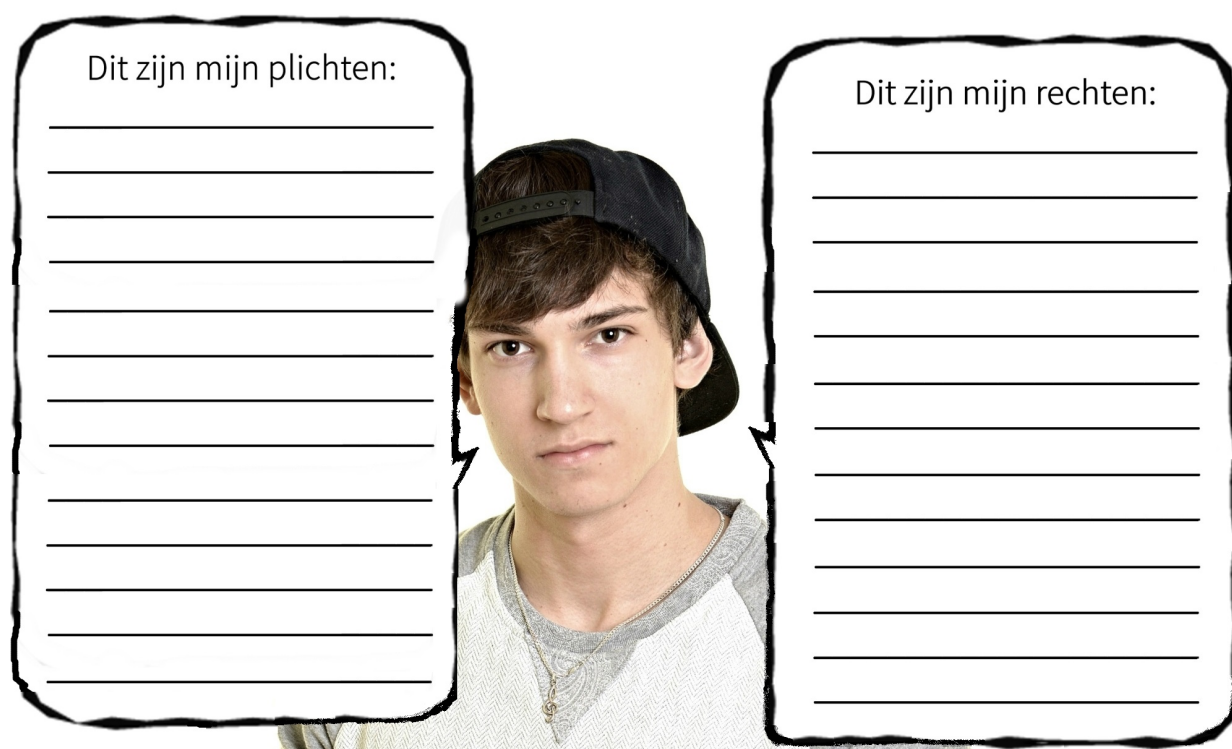
- dat je je werk zo goed mogelijk doet.
- dat je je aan de veiligheidsregels houdt.
- dat je bereid bent om weleens in te vallen voor een collega.
- dat je je ziek meldt, als je ziek bent en niet naar je werk kunt gaan.
- dat je er alles aan doet om weer terug naar het werk te kunnen.

Vanaf 16 jaar kun je **aansprakelijk** gesteld worden voor de schade die je veroorzaakt. Houd je dus goed aan de veiligheidsregels.

OPDRACHT 2

Zet de woorden in de goede tekstballon.

het minimumloon verdienen – op tijd op mijn werk komen – mijn werk zo goed mogelijk doen – vakantiedagen opnemen – veilige werkkleding krijgen van mijn baas – veiligheidskleding dragen als dat nodig is – als ik ziek ben dat aan mijn baas melden – elke werkdag minimaal een half uur pauze krijgen – volgens de regels met gevaarlijke stoffen omgaan

Dit zijn mijn plichten:

Dit zijn mijn rechten:

ARBEIDSCONTRACT

Als je werkt voor een **werkgever** krijg je een **arbeidscontract**.

Een ander woord daarvoor is **arbeidsovereenkomst**.

In het contract staan belangrijke afspraken over het werk, zoals:

- wat voor werk je doet, je **functie**
- het adres en de plaats waar je werkt
- de datum wanneer je baan begint
- of het een vaste baan is.
Dan staat er: contract voor onbepaalde tijd.
- of het een tijdelijke baan is
Dan staat er: contract voor bepaalde tijd. En er staat bij wanneer de baan stopt.
- hoeveel uur je per dag of per week werkt
- hoeveel salaris je krijgt
- of je een **proeftijd** hebt en hoelang die duurt
- hoeveel vakantiedagen je hebt.

Onder het contract zet je werkgever een handtekening.

Zelf zet je ook een handtekening. Je bent dan werknemer.

Door je handtekening te zetten, ga je akkoord met de afspraken die in het contract staan.

Vanaf 15 jaar mag je zelf een arbeidsovereenkomst aangaan.

OPDRACHT 3

Noem 3 dingen die er in een arbeidscontract kunnen staan.

1. _____
2. _____
3. _____

PROEFTIJD

Heb je een proeftijd? Dan staat dat altijd in je arbeidscontract.

Tijdens de proeftijd kan je werkgever kijken of je echt geschikt bent.

Jij kunt in de proeftijd kijken of de baan bij jou past.

Een proeftijd duurt 1 of 2 maanden. Alleen aan het begin van een nieuwe baan kun je een proeftijd krijgen.

Duurt je contract een half jaar of korter? Dan is een proeftijd niet toegestaan.

In je proeftijd kan je werkgever op elk moment je contract beëindigen.
De werkgever kan je dan ontslaan. Hij hoeft daarvoor geen reden te geven.
Je kunt in de proeftijd ook zelf elk moment je arbeidscontract opzeggen.

OPDRACHT 4

Heb jij een arbeidscontract, bijvoorbeeld van een baan, bijbaantje of vakantiewerk?

ja / nee

Bekijk je eigen arbeidscontract. Of maak een kopie van een contract van een ander.

De functie die in het contract staat, heet: _____.

Het is een contract voor **bepaalde / onbepaalde** tijd.

De ingangsdatum is: _____

Staat er ook bij wanneer de baan stopt? **ja / nee**

Zo ja, op _____

Staat er een proeftijd in het contract? **ja / nee**

Het salaris is € _____ per _____

Als je je handtekening onder een arbeidscontract zet, zeg je daarmee dat je _____

OPDRACHT 5

Waar of niet waar?

- Een proeftijd duurt 1 of 2 maanden. **waar / niet waar**
- Bij een nieuwe baan krijg je altijd eerst een proeftijd. **waar / niet waar**
- In de proeftijd kan je baas je elke dag ontslaan. **waar / niet waar**
- Word je in de proeftijd ontslagen? Dan moet je baas een goede reden geven voor ontslag. **waar / niet waar**
- Staat er geen proeftijd in je contract? Dan weet je zeker dat je geen proeftijd hebt. **waar / niet waar**
- Heb je een contract voor bepaalde tijd van 4 maanden? Dan is er zeker geen proeftijd. **waar / niet waar**
- In de proeftijd kun je zelf je baan elk moment opzeggen. **waar / niet waar**

OPDRACHT 6

Doe deze opdracht met een klasgenoot.

Leerling 1 = _____

Leerling 2 = _____

Neem een arbeidscontract. Lees samen wat erin staat.

Noem 2 dingen die jullie niet begrijpen.

1. _____
2. _____

Zoek samen uit hoe het zit.

Je kunt het vragen aan je praktijkopleider.

Of aan iemand op het werk. Bijvoorbeeld de baas of iemand van personeelszaken.

Schrijf in jullie eigen woorden op hoe het zit.

1. _____
2. _____

VAKANTIE EN VERLOF

Als je werkt, heb je recht op vakantie.

Je krijgt per jaar minimaal 4 keer het aantal uren dat je per week werkt.

Werk je 40 uur per week? Dan krijg je $4 \times 40 = 160$ uur vakantie.

Dat is 4 weken per jaar.

Soms krijg je extra vakantiedagen. Dan staat dat in je arbeidscontract.

Of in de afspraken die het bedrijf met alle medewerkers heeft gemaakt.

Wil je vakantie of verlof opnemen? Dan moet je dat op tijd vragen aan je baas.

Alleen als je baas een goede reden heeft, mag hij vakantiedagen weigeren.

Een goede reden is bijvoorbeeld dat jouw vakantie grote problemen geeft op het werk.

De baas moet jou dan wel op andere dagen vakantie toestaan.

Bij sommige bedrijven heb je vaste vakantieperiodes voor alle medewerkers.

Dat moet dan in je contract staan. Of in de [cao](#).

Een cao is een collectieve arbeidsovereenkomst.

Daarin staan afspraken over het werk. Die gelden voor een hele groep bedrijven.

Er zijn bijvoorbeeld cao's voor de horeca, voor ziekenhuizen en voor kappers.

Voor een begrafenis, bruiloft of bezoek aan de dokter kun je soms [bijzonder verlof](#) krijgen.

Dan hoef je geen vakantiedag daarvoor te gebruiken.

Vraag bij je werkgever of bij personeelszaken hoe het zit.

De regels voor bijzonder verlof zijn niet bij alle bedrijven hetzelfde.

OPDRACHT 7

Je werkt 20 uur per week.

Op hoeveel uur vakantie heb je minimaal recht per jaar? _____

Je wilt over 4 weken een dag vrij nemen van je werk. Dan trouwt je zus.

Wat doe je om die dag vrij te krijgen?

Hoe weet je of je recht hebt op bijzonder verlof?

OPDRACHT 8

Doe deze opdracht met de hele groep.

Jullie spelen een situatie na. Die gaat over vakantiedagen inleveren.

Vorbereiden

Jullie werken bij schoonmaakbedrijf Clean zo! Het is een tijd slecht gegaan met het bedrijf.

Er was weinig werk.

Maar het gaat weer goed. Er komt steeds meer schoonmaakwerk bij.

Het is zelfs erg druk. En de zomervakantie komt eraan.

Jullie hebben ieder recht op 20 vakantiedagen per jaar.

De baas zegt dat jullie dit jaar ieder maar 12 dagen vakantie krijgen.

8 dagen moeten jullie inleveren. Daar is niet iedereen het mee eens.

Doe deze opdracht in een groep van 3.

Leerling 1 = _____

Leerling 2 = _____

Leerling 3 = _____

Begrijpen jullie wat je baas wil? En waarom hij dat wil?

Bedenk 2 vragen die jullie de baas willen stellen.

1. _____

2. _____

Lever de 2 vragen in bij je docent.

Bedenk samen wat er vóór of tegen het inleveren van vakantiedagen is.

Tegen:

Vóór:

Uitvoeren

Houd de personeelsbijeenkomst over vakantiedagen inleveren.

Iedereen mag vragen stellen en meepraten.

Jullie docent is voorzitter. Hij heeft alle vragen voorgelegd aan de baas.

Hij vertelt jullie eerst wat de antwoorden van de baas zijn.

Daarna krijgt iedereen de kans om zijn mening te geven.

Maak samen een plan wat jullie gaan doen.

Terugkijken

Hoe is de bijeenkomst gegaan?

Dit ging goed:

Dit ging niet goed:

Heb jij je eigen mening kunnen geven? **ja / nee**

Leg je antwoord uit.

Werd er goed naar elkaar geluisterd? **ja / nee**

Leg je antwoord uit.

Wat doe jij als jouw baas in het echt vakantiedagen van je zou afnemen?

SALARIS EN PREMIES

Als je werkt en een arbeidscontract hebt, verdien je iedere maand **salaris**.

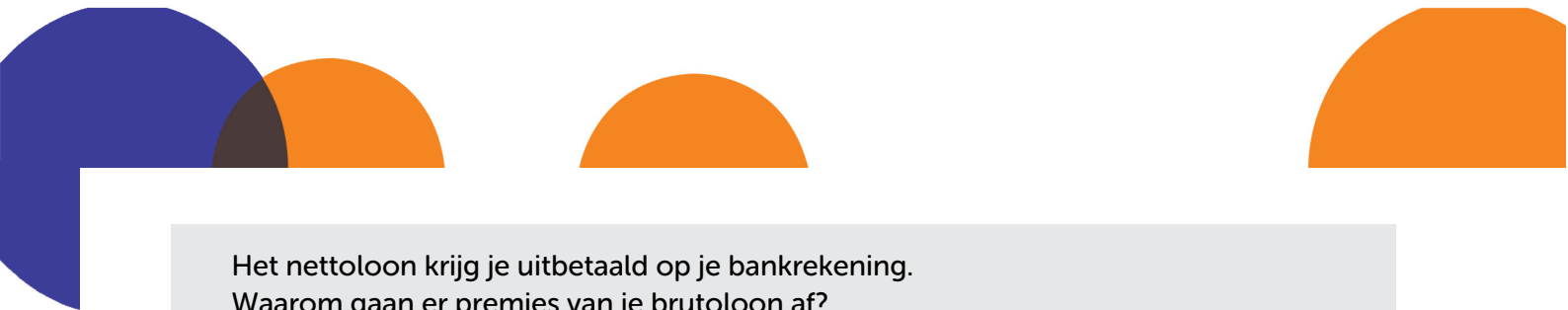
Een ander woord voor salaris is loon.

Hoeveel je verdient staat in je arbeidscontract. Daar staat je salaris of **brutoloon**.

Het brutoloon is niet het bedrag dat je echt krijgt. Je krijgt het **nettoloon**. Dat is minder.

Van je brutoloon gaan namelijk sociale premies en loonbelasting af.

Als de belasting en premies van je brutoloon af zijn, blijft het nettoloon over.

Het nettoloon krijg je uitbetaald op je bankrekening.
Waarom gaan er premies van je brutoloon af?
Die premies zijn bedoeld voor verzekeringen.
Je hebt dan recht op een inkomen als je niet (meer) kunt werken.
Bijvoorbeeld als je werkloos of **arbeidsongeschikt** wordt.
Hier staan een paar van die verzekeringen:

- WW voor als je werkloos wordt
- WIA voor als je arbeidsongeschikt wordt

Waarom gaat er loonbelasting van je brutoloon af?
Van de loonbelasting worden dingen betaald die voor iedereen in Nederland belangrijk zijn. Waar we allemaal samen voor moeten zorgen.
Bijvoorbeeld: scholen, ziekenhuizen, wegen en politieagenten.

OPDRACHT 9

Doe deze opdracht in een groep van 3.

Leerling 1 = _____

Leerling 2 = _____

Leerling 3 = _____

Jullie geven elkaar een korte presentatie.
De presentaties gaan over 1 van deze woorden:

- nettoloon
- loonbelasting
- sociale premies.

Spreek af wie welk woord gaat uitleggen.

Ik doe: _____

Bedenk hoe je het woord gaat uitleggen.
Je kunt bijvoorbeeld vertellen wat het woord betekent.
Je mag ook voorbeelden geven. Of een tekening erbij maken.
Geef om de beurt je presentatie.
Als je klaar bent met je uitleg, mogen de anderen vragen stellen.
Daar probeer je een goed antwoord op te geven.
Vinden de luisteraars dat je duidelijk heb uitgelegd? **ja / nee**